

ONDINE

DEBUSSY

Preludes Book 2
Suite bergamasque

Marita
Viitasalo

CLAUDE DEBUSSY (1862–1918)

PRELUDES BOOK 2 - SUITE BERGAMASQUE

PRELUDES BOOK 2

41:57

1	I Brouillards	3:22
2	II Feuilles mortes	3:04
3	III La puerta del Vino	3:38
4	IV “Les fées sont d’exquises danseuses”	3:35
5	V Bruyères	2:47
6	VI “General Lavine” – eccentric	2:52
7	VII La terrasse des audiences du clair de lune	4:54
8	VIII Ondine	3:37
9	IX Hommage à Samuel Pickwick Esq. P.P.M.P.C.	2:46
10	X Canope	3:31
11	XI Les tierces alternées	3:05
12	XII Feux d’artifice	4:46

SUITE BERGAMASQUE

18:59

13	I Prélude	4:43
14	II Menuet	4:41
15	III Clair de lune	5:28
16	IV Passepied	4:07

60:56

MARITA VIITASALO, piano

CLAUDE DEBUSSY (1862–1918)

Préludes, Book 2 (1911–13) • Suite bergamasque (1890)

Debussy was born in 1862 in St Germain-en-Laye, the son of a shop-keeper who was later to turn his hand to other activities, with varying success. He started piano lessons at the age of seven and continued two years later, improbably enough, with Verlaine's mother-in-law, allegedly a pupil of Chopin. In 1872 he entered the Paris Conservatoire, where he abandoned the plan of becoming a virtuoso pianist, turning his principal attention to composition. In 1880, at the age of eighteen, he was employed by Tchaikovsky's patroness Nadezhda von Meck as tutor to her children and house-musician. On his return to the Conservatoire he entered the class of Bizet's friend Ernest Guiraud and in 1883 won the second *Prix de Rome* and in 1884 the first prize, the following year reluctantly taking up obligatory residence, according to the terms of the award, at the Villa Medici in Rome, where he met Liszt. By 1887 he was back in Paris, winning his first significant success in 1900 with *Nocturnes* for orchestra and going on, two years later, to a *succès de scandale* with his opera *Pelléas et Mélisande*, based on the play by Maurice Maeterlinck, a work that established his position as a composer of importance.

Debussy's personal life brought some unhappiness in his first marriage in 1899 to a mannequin, Lilly Texier, after a liaison of some seven years with Gabrielle Dupont and a brief engagement in 1894 to the singer Thérèse Roger. His association from 1903 with Emma Bardac, the wife of a banker and a singer of some ability, led eventually to their marriage in 1908, after the birth of their daughter three years earlier. In 1904 he had abandoned his wife, moving into an apartment with Emma Bardac, and the subsequent attempt at suicide by the former, who had shared with him many of the difficulties of his early career, alienated a number of his friends. His final years were darkened by the war and by cancer, the cause of his death in March 1918, when he left unfinished a planned series of chamber music works, only three of which had been completed.

As a composer Debussy must be regarded as one of the most important and influential figures of the early twentieth century. His musical language suggested new paths to be further explored, while his poetic and sensitive use of the orchestra and of keyboard textures opened still more possibilities. His opera *Pelléas et Mélisande* and his songs demonstrated a deep understanding of poetic language, revealed by his music, expressed in terms that never overstated or exaggerated.

Debussy's poetic sensibility and his delicate use of keyboard nuances, developed from Chopin, is shown clearly enough in the two books of *Préludes*, the first completed in 1910 and the second in 1913. These were published with titles given only at the end of each piece, suggesting that these were not absolutely essential to the performer. It seems that Debussy had been determined to complete two books of twelve *Préludes* each. He seems to have regarded these as of uneven quality, a judgement in which others have concurred, and was apparently not happy to have them played one after the other. Nevertheless these pieces do make two effective and coherent wholes, whatever the composer's original intentions, with the heart of each book at its very centre. The second set opens with *Brouillards* (Mists), in which some have seen the counterpart of paintings by Whistler or even by Turner. *Feuilles mortes* (Dead leaves) is marked *lent et mélancolique* (slow and melancholy) and is autumnal in its colours. The atmosphere is at once lightened by *La Puerta del Vino* (The Wine Gate), a *habanera* suggested by a postcard from Manuel de Falla showing the Alhambra gateway of the title. Debussy's wide terms of extra-musical association appear again in "*Les Fées sont d'exquises danseuses*" (The Fairies are exquisite dancers), its title apparently quoted from J.M. Barrie's *Peter Pan in Kensington*, a book given to Debussy's daughter Emma-Claude, known in the family as Chou-Chou, with illustrations by Arthur Rackham. It was the illustration that gave the *Prélude* its title and character. *Bruyères* (Heaths), calm and gently expressive, paints a picture of the open country, while "*General Lavine*" – *eccentric*, offers a cake-walk, depicting the American clown Edward Lavine, who appeared at the Marigny Theatre in the Champs-Élysées in 1910 and 1912.

La terrasse des audiences du clair de lune (The terrace of the audiences of moonlight) adapts a newspaper account of the coronation of King George V as Emperor of India, endowing the words of the report with an air of oriental mystery. With *Ondine*, the mermaid whose love of a mortal, who betrays her, brings him disaster, is again inspired by an Arthur Rackham illustration to a translation of Friedrich de la Motte Fouqué's fairy-story *Undine*. *Hommage à S. Pickwick Esq. P.P.M.P.C.* is a tribute to Samuel Pickwick, the subsequent letters presumably standing for Perpetual President Member of the Pickwick Club. The English national anthem is heard at the low register, as the piece opens, although what follows suggests the intrusion of Sam Weller in livelier adventures. *Canope*, very calm and gently sad, makes subtle use of the piano resonances implicit in the overtone series. It is followed by *Les tierces alternées* (Alternating thirds), the only *Prélude* with a title that only indicates its musical substance, a study in rapid thirds. The book ends with *Feux d'Artifice* (Fireworks), a display of piano

fireworks, suggesting a celebration in some city park, which allows, before the end, the distant sound of a fragment of *The Marseillaise* to be heard.

The *Suite bergamasque*, with its very title bearing connotations of Verlaine's *Fêtes galantes* and a *fin de siècle* nostalgia for the world of Watteau, includes pieces written in 1890. The opening F major *Prélude* is in the immediately identifiable harmonic language of Debussy. The following *Menuet* travels far from the original dance and explores remoter harmonic regions than the key of A minor might immediately suggest. *Clair de lune* has enjoyed such popularity that it is difficult to hear it with new ears. In a mysterious F minor it suggests the moonlit '*vieux parc, solitaire et glace*' of Verlaine in delicate and evocative textures. The *Suite* ends with a *Passepied* in F sharp minor, a dance that here has a more overtly neo-classical air to it.

Keith Anderson

Marita Viitasalo began her performing career after winning a prize in the Maj Lind Piano Competition. She studied with Professor Timo Mikkilä at the Sibelius Academy and went on to study at the Accademia di Santa Cecilia in Rome on a scholarship, completing her final examination there in 1971. She then studied with Professor Dieter Weber at the Vienna Music Academy for four years and completed a piano diploma with excellent marks both at the Sibelius Academy (1972) and in Vienna (1976).

Ever since her *début* recital, Marita Viitasalo has been one of the most frequently performing Finnish pianists. She has given recitals for instance at the Musikverein in Vienna, in Berlin, in Rome, in Stockholm and in Tokyo, and she has appeared as a soloist with numerous orchestras in Finland and elsewhere in the Nordic countries. She has recorded piano music by Sibelius, Debussy and Ravel, including a recording of Book 1 of Debussy's *Préludes* for Ondine in 1988 (ODE 723).

For many years, Marita Viitasalo has collaborated closely with soprano Soile Isokoski and baritone Bo Skovhus in recitals at major venues around the world, including the Musikverein and the Konzerthaus in Vienna, the Salzburg Music Festival, Wigmore Hall in London and Carnegie Hall in New York. Together, they have recorded a considerable body of Finnish, Nordic and German solo songs for the Ondine label.

In the field of chamber music, Marita Viitasalo has toured extensively in Scandinavia, central Europe, the USA and Southeast Asia with Trio Finlandia, which she founded in 1986. Her chamber music recordings include the Clarinet Sonatas of Brahms with Anna-Maija Korsimaa, also for Ondine.

Apart from her performing career, Marita Viitasalo was engaged as Lecturer in Piano at the Sibelius Academy from 1977 to 2010. She was the artistic director of the international PianoEspoo festival from 1989 to 2013.

In 2006, the President of the Republic awarded her the Pro Finlandia decoration for her artistic achievements.

CLAUDE DEBUSSY (1862–1918)

Préludit, 2. kirja (1911–1913) • Suite bergamasque (1890)

Debussy syntyi Saint-Germain-en-Layen kaupungissa vuonna 1862. Hänen isänsä oli kauppias, joka myöhemmin kokeili muitakin aloja vaihtelevalla menestyksellä. Debussy aloitti piano-opinnot seitsemän vuoden ikäisenä ja sattumoisin sai paria vuotta myöhemmin opettajakseen runoilija Verlaine anopin, jonka sanottiin olleen itsensä Chopinin piano-oppilaana. Vuonna 1872 Debussy pääsi Pariisin konservatorioon, jossa hän karisti haaveet pianovirtuosin urasta ja keskittyi sen sijaan säveltämiseen. Vuonna 1880, 18-vuotiaana, hän sai toimen Tšaikovskin suojelijan Nadežda von Meckin lasten opettajana ja kotimuusikkona. Palattuaan konservatorioon opiskelemaan hän kirjoittautui Bizet'n ystävän Ernest Guiraud'n luokalle. Hän voitti *Prix de Rome* -kilpailussa 2. palkinnon vuonna 1883 ja 1. palkinnon vuonna 1884; vuotta myöhemmin hän lähti jokseenkin haluttomasti Roomaan – residenssi Villa Medicissä oli pakollinen osa palkintoa – missä hän tapasi Lisztin. Palattuaan Pariisiin vuonna 1887 Debussy saavutti ensimmäisen merkittävän menestyksensä orkesteriteoksella *Nocturnes* (1900) sekä skandaalimenestyksen oopperallaan *Pelléas et Mélisande*. Maurice Maeterlinckin näytelmään perustuva ooppera vakiinnutti Debussyn aseman merkittävänä säveltäjänä.

Debussyn yksityiselämä ei ollut ongelmaton. Hän meni ensi kertaa naimisiin vuonna 1899 muotimalli Lilly Texierin kanssa oltuaan suhteessa Gabrielle Dupontiin seitsemisen vuotta ja lyhyen

aikaa kihloissa laulaja Thérèse Rogerin kanssa vuonna 1894. Vuodesta 1903 hän oli läheisissä tekemisissä Emma Bardacin kanssa. Tämä oli heidän tavatessaan pankkiirin vaimo ja kohtuullisen taitava laulaja; Debussy meni hänen kanssaan lopulta naimisiin vuonna 1908, kolme vuotta sen jälkeen kun heille oli syntynyt tytär. Debussy oli nimittäin hylännyt ensimmäisen vaimonsa vuonna 1904 ja muuttanut yhteen Emma Bardacin kanssa. Seurauksena oli Lillyn itsemurhayritys, joka sai useat Debussyn ystävät kääntymään häntä vastaan. Debussyn elämän viimeisiä vuosia varjostivat sota ja syöpä, johon hän lopulta kuoli maaliskuussa 1918. Häneltä jäi keskeneräiseksi sarja kamarimusiikkiteoksia, joista vain kolme oli valmistunut.

Debussy oli eräs 1900-luvun alkupuolen tärkeimpiä ja vaikutusvaltaisimpia säveltäjiä. Hänen musiikkinsa kieli oli uraauurtavaa, ja hänen runollisen herkkä orkesterille ja pianolle säveltämisen taitonsa avasi uusia ulottuvuuksia näillä aloilla. Ooppera *Péleas et Mélisande* ja yksinlaulut osoittavat runokielen syvällistä ymmärtämystä ja kykyä ilmaista tekstin merkitystä musiikissa ilman osoittelua tai liioittelua.

Debussyn herkkyyso ja pianon ilmaisykykyjen hienovarainen käyttö periytyvät Chopinilta, kuten varsinkin *Préludes* osoittaa. Kokoelma julkaistiin kahtena kirjana, joista ensimmäinen valmistui vuonna 1910 ja toinen vuonna 1913. Julkaistussa nuotissa kunkin preludin otsikko on sijoitettu kappaleen loppuun eikä sen alkuun; tämä osoitti, että otsikkoja ei tule pitää oleellisina teosten tulkintaa ajatellen. Debussy oli selvästikin päättänyt etukäteen säveltää kaksi 12 preludin kokoelmaa ja tekikin niin, mutta ilmeisesti hän piti lopputulosta laadultaan epätasaisena, mistä jälkimaailma on ollut usein samaa mieltä. Debussy ei myöskään ilmeisesti halunnut, että preludeja esitettäisiin peräkkäin. Nämä kaksi preludikirjaa muodostavat kuitenkin tehokkaan ja toimivan kokonaisuuden säveltäjän väitetystä intentiosta huolimatta. Kummankin kirjan ydinteos on sen keskivaiheilla. Toisen *Préludes*-kokoelman avaa *Brouillards* (Sumuja), jota on pidetty Whistlerin tai jopa Turnerin maalausten soivana vastineena. *Feuilles mortes* (Kuolleita lehtiä) ohjeistetaan esitettäväksi hitaasti ja surumielisesti ja on värykseltään syksyinen. Ilmapiiriä keventää *La Puerta del Vino* (Viiniportti), jonka habanera-rytmiiä innoitti Manuel de Fallan lähettämä Alhambran mainitun nimistä porttia esittävä postikortti. Debussyn ulkomusiikillisten impulssien lähteiden monipuolisuutta heijastaa myös ”*Les fées sont d'exquises danseuses*” (Keijut ovat hienostuneita tanssijoita), jonka otsikko on ilmeisesti sitaatti J.M. Barrien kirjasta *Peter Pan in Kensington*. Debussyn tytär Emma-Claude (perheen kesken Chou-Chou) oli

saanut kirjan lahjaksi Arthur Rackhamin kuvittamana laitoksena. Preludin nimi ja luonne on poimittu eräästä näistä kuvituskuvista. *Bruyères* (Nummia) on rauhallinen ja avointa maaseutua lempeästi luonnehtiva, kun taas ”*General Lavine*” – *eccentric* (Erikoinen kenraali Lavine) kuvaa amerikkalaista klovnia Edward Lavinea, joka esiintyi Marigny-teatterissa Champs-Elyséellä vuosina 1910 ja 1912.

La terrasse des audiences du clair de lune (Vastaanottoterassi kuunvalossa) perustuu sanomalehtiartikkeliin Englannin kuningas Yrjö V:n kruunajaisista Intian keisariksi, lisänä häivähdyksittävä mystiikkaa. *Ondine* on tarina vetehisestä, joka rakastuu kuolevaiseen. Mies pettää hänet mutta aiheuttaa tällä teolla oman turmionsa. Tämän preludin innoituksena oli niin ikään Arthur Rackhamin kuvitus, joka oli julkaistu Friedrich de la Motte Fouquéen kääntämän *Undine*-sadun yhteydessä. Erikoisesti nimetty *Hommage à S. Pickwick Esq. P.P.M.P.C.* on kunnianosoitus Charles Dickensin romaanihahmolle Samuel Pickwickille. Lyhenne tarkoittanee ”Perpetual President Member of the Pickwick Club” (Pickwick-kerhon elinikäinen puheenjohtajajäsen). Preludin alussa kuullaan Englannin kansallislaulu alarekisterissä, mutta teoksen pääosa tuntuu kuvailevan romaanin toisen päähenkilön Sam Wellerin eloisia seikkailuja. *Canope* on äärimmäisen levollinen ja hellän surumielinen kappale, jossa käytetään yläsävelsarjaa heijastavia sointeja. *Les tierces alternées* (Vaihtelevat terssit) on ainoa preludi, jonka otsikko viittaa sen sävellystekniikkaan; kappale on nopeatempoinen terssietydi. Kokoelman päättää *Feux d’artifice* (Ilotulitus), jossa pianon räiskyvä irrottelu kuvastaa juhlintaa kenties jossain kaupunkipuistossa. Lopuksi kuullaan etäältä katkelma Marseljeesista, Ranskan kansallislaulusta.

Suite bergamasque on jo otsikoltaan henkistä sukua Verlainer *Fêtes galantes* –kokoelmalle ja ilmentää *fin-de-siècle* -nostalgiaa ja kaipuutta Watteaur maalausten romanttiseen maailmaan. Sarjan kappaleet ovat vuodelta 1890. Sarjan avaava *Prélude* F-duuri on välittömästi tunnistettavissa Debussyn musiikiksi harmoniselta tyyliltään. Sitä seuraava *Menuet* on etääntynyt kauas alkuperäisestä hovitanssista ja seikkailee harmonisesti laajemmalla kuin sen nimellinen sävellaji a-molli antaisi odottaa. *Clair de lune* on saavuttanut niin laajaa suosiota, että sitä on vaikea enää kuunnella tuorein korvin. Sen innoituksena lienee ollut Verlainer *vieux parc, solitaire et glace* (”vanha puisto, yksinäinen ja kylmä”), jota se maalaillee herkin tunnoin salaperäisessä f-mollissa. Sarja päättyy luonteeltaan neoklassisempaan *Passepied*-tanssiin fis-mollissa.

Keith Anderson

Suomennos: Jaakko Mäntyjärvi

Marita Viitasalon taiteellinen ura alkoi hänen saavutettuaan palkintosijan Maj Lind -pianokilpailussa. Hän opiskeli Sibelius-Akatemiassa professori Timo Mikkilän johdolla ja jatkoi opintojaan stipendin turvin Roomassa Accademia di Santa Ceciliaassa suorittaen loppututkinnon 1971. Opinnot jatkuivat neljän vuoden ajan Wienin musiikkikorkeakoulussa professori Dieter Weberin oppilaana, ja Viitasalo suoritti diplomitutkinnon erinomaisin arvosanoin sekä Sibelius-Akatemiassa 1972 että Wienissä 1976. Ensikonserttinsa jälkeen Marita Viitasalo on ollut yksi ahkerimmin esiintyviä suomalaisia pianotaiteilijoita. Hän on antanut soolokonsertteja kotimaan lisäksi mm. Wienin Musikvereinissa, Berliinissä, Roomassa, Tukholmassa ja Tokiossa sekä esiintynyt useiden orkestereiden solistina Suomessa ja Skandinaviassa. Hän on levyttänyt Sibeliuksen, Debussyn ja Ravelin pianomusiikkia. Debussyn Preludien 1. kirjan hän levytti 1988 (ODE 723-2).

Marita Viitasalo on tehnyt useiden vuosien ajan tiivistä yhteistyötä mm. sopraano Soile Isokosken ja baritoni Bo Skovhusin kanssa konsertoiden ympäri maailmaa merkittävässä musiikkikeskuksissa, joista mainittakoon Wienin Musikverein ja Konzerthaus, Salzburgin musiikijuhlat, Lontoon Wigmore Hall sekä Carnegie Hall New Yorkissa. He ovat levyttäneet runsaasti kotimaista, pohjoismaista ja saksalaista liedmusiikkia Ondine-levymerkille.

1986 perustamansa Trio Finlandian jäsenenä Marita Viitasalo on konsertoinut laajasti Skandinaviassa, Keski-Euroopassa, USA:ssa sekä Kaakkois-Aasiassa. Hän on levyttänyt mm. Brahmsin klarinetttisonaatit Anna-Majja Korsimaan kanssa, niin ikään Ondinelle.

Taiteellisen toiminnan ohella Marita Viitasalo toimi pianomusiikin lehtorina Sibelius-Akatemiassa 1977–2010. Hän oli kansainvälisen PianoEspoo-festivaalin pitkäaikainen taiteellinen johtaja 1989–2013.

Tasavallan presidentti myönsi Marita Viitasalolle Pro Finlandia -mitalin 2006 hänen taiteellisista ansioistaan.

Recording: 13–15 January, 2015, Sello Hall, Espoo
A 24-bit recording in DXD (Digital eXtreme Definition)
Executive Producer: Reijo Kilunen
Recording Producer: Seppo Siirala
Digital Editing: Seppo Siirala
Recording Engineer: Enno Mäemets, Editroom Oy, Helsinki
Final Mix and Mastering: Enno Mäemets

© & © 2015 Ondine Oy, Helsinki

Cover photo: Heikki Tuuli
Photo of Debussy: © HNH International Ltd.
Booklet editor: Riitta Bergroth
Design: Armand Alcazar

ALSO AVAILABLE FOR STREAMING AND DOWNLOAD

ODE 723-2 (Released in 1988)

For more information please visit www.ondine.net

CLAUDE DEBUSSY